

Proloog

Zeilvaart voor de Hollandse Noordzeekust werd van oudsher alleen beoefend door kustvissers uit de dorpen Egmond, Zandvoort, Noordwijk, Katwijk en Scheveningen. De Zandvoortse vissersvloot bestond in 1881 nog uit veertien schepen, bomschuiten genaamd, platbodems die hun visnetten zeilend sleepten, bij vloed op het strand landden, bij eb droogvielen, om bij een volgend hoog water weer zee te kiezen. Er werd gevist op haring, garnaal en platvis. In het eerste kwart van de vorige eeuw was het aantal Zandvoortse vissersschepen teruggelopen tot vier, en de laatste bomschuit, genaamd Dirkje, werd in de Tweede Wereldoorlog door de Zandvoortse bevolking in de kachel opgestookt.

Pas in 1964 bevond zich op het strand van Zandvoort opnieuw een zeilboot. Het betrof hier een open hechthouten scheepje van slechts vier meter lengte, een zogeheten *Flying Junior*. Dit bootje behoorde toe aan een jongen die dit absoluut niet zeewaardige vaartuig regelmatig met veel bravoure tot het uiterste testte in de vijandige zee. De mensen bleven staan als ze hem over de waterruggen zagen dansen, hangend in de trapeze, met vastgezette fokkenschoot, zoekend naar de volmaakte balans tussen grootzeil en helmstok, die hij met beide handen tegelijkertijd bediende. Soms verdween hij tussen twee golven geheel uit het zicht, maar dan verrees hij weer, als een ruiter te paard. Hij was een zeiler die met een natuurlijke superioriteit zijn wil oplegde aan de zee.

Des nachts lag het bootje, met opgerolde zeilen en gestreken mast, achter de hoge rieten stoelen van strandtent Kerkman.

Deze strandstoelen leken op reusachtige halfopen pindadopen, die overdag ter bescherming tegen de felle zon aan badgasten verhuurd werden en 's avonds door de stoelenman hoog op het strand weer bijeen werden gezet, als een kazemat van riet.

Op een late nazomeravond, toen de zon reeds lang in de zee ten onder was gegaan, trok de jongen zijn boot opnieuw door het zand naar de vloedlijn. In het schemerduister ontrolde hij het grootzeil, zette hij de mast, spande hij de verstaging en hees hij de fok. Hij duwde het bootje de zee in en waadde erachter tot het water zijn middel omspoelde. Toen duwde hij zich op de achterplecht omhoog, klom aan boord, hing het roer achter de boot, liet het midzwaard zakken en stelde de zeilen af.

Zo voer hij langzaam uit het zicht.

Uit het zicht van de wereld.

In de duisternis.

Naar de nacht.

Ik ben geboren als de plaatsvervanger van een vermorzelde vader, als de verloren zoon van een voor eeuwig voortvluchtige man. Ik ben geboren als de vader van mijn kinderen, acht-enveertig jaar na dato. Ik ben geboren in een eeuwig verleden, veroordeeld tot mijn vaders angst, die ik alleen zal moeten trotseren. Ik ben geboren als schrijver, de geboren schrijver van een eenzaam oeuvre, dat ik tegen de klippen op heb uitgehouwen uit de rotswand van mijn twijfels. Ik ben geboren uit de wanhoop van mijn vader en alleen door mijn kinderen kan ik leren mijn noodlot te omarmen.

Ik ben geboren uit niets en tot niets zal ik wederkeren.

Mijn naam is Victor van Gigch en ik besta slechts op papier.

*

Ik ben geboren in Amsterdam op een kille februari-ochtend in het jaar 1945. *Ich bin ein Amsterdammer*. In die maand februari van het jaar 1945 maakten de meeste Duitse soldaten zich gereed om hun uniform voor hun zwembroek te verwisselen en Amsterdam voor Zandvoort. En ook mijn vader, die aan de oorlog een broertje dood had, koos Zandvoort nadien als een veilige kust. Ik was toen drie.

Aan woonruimte geen gebrek, want van de 125 joodse gezinnen die zich voor de oorlog in Zandvoort veilig waanden was er na de oorlog nog een tiental over. Och, Zandvoort, waar heeft gij die mensen toch gelaten? Die mensen, die door uw burgemeester Van Alphen in zijn herdenkingstoespraak van 4 mei 1946 'een sieraad van Zandvoorts handel' genoemd wer-

den en ‘goede ingezetenen’. Och, Zandvoort, nog opmerkelijker is de raadselachtige verdwijning van al uw NSB’ers – geen dorp in Nederland dat u in aanhang overtrof – van wie er na de oorlog werkelijk niet één meer te vinden was.

Mijn ouders, mijn broer en ik namen in 1948 onze intrek in een verlaten visserswoning, met uitzicht over zee, een eenvoudig rechthoekig huisje, zoals kinderen het tekenen, met vier muren en een puntdak, twee kamers beneden en twee kamers boven. Aan één kant was de straat, aan de andere kant begon de duinreep, die hekloos afliep naar het strand. Pal naast ons huis was een stal voor het paard van de schillenboer. Geen lucht zo verslavend als de geur van een paardenstal. Schillenboer en groenteboer, Ukkie Visser en meneer Dalman, zij kwamen langs de huizen met paard-en-wagen. Auto’s zag je wel, maar ze waren schaars en stonden nauwelijks in de weg. De straat was het stadion en ieder tuinhok was een goal. De eerste televisiebeelden toonden de kroning van de koningin van Engeland. Wassen ging met water, maar douches bestonden alleen op vrijdagavond, in een gemeentelijk gebouw aan het Badhuisplein, waar een wit gesteven mevrouw op witte klompen de stomende cabines na iedere wasbeurt met een brandweerslang schoonspoet.

Het Zandvoort uit mijn jeugd was een vissersdorp zonder vissers, was een dorp met een zijgend verleden en het enige dat nog van Zandvoorts vissersverleden getuigde, waren de drie vervlochten haringen in het dorpswapen, nu nog te zien als spuitmond van de fontein bij het raadhuis.

Maar gevist werd er nog steeds, tot in de jaren zestig aan toe, op garnalen met een treknet, dat men achteruitlopend door de zee haalde, en op platvis met de beug, een lijn van een meter of zeventig, aan het eind verzwaard met een werpgewicht en daarachter enkele zijlijnen met haken. Als aas gebruikte men de weekdiertjes uit de schelpen op het strand,

waarbij men de krijgende meeuwen moest zien voor te zijn, want dit voedsel was voor hen een ware lekkernij. Een emmer vol schol, bot en schar was niets bijzonders.

De hele winter stookten wij sissend wrakhout in de open haard. Geen geluid zo verslavend als het sissen van wrakhout in de open haard. Ik was onbezorgd en voedde mijzelf op, want een goede opvoeding leek mij onontbeerlijk en mijn ouders hadden wel iets anders aan hun hoofd.

Als jongen heb ik mij nooit gerealiseerd hoe ik van Zandvoort hield, het was gewoon mijn dorp, het dorp waar ik woonde en waar ik naar school ging, de Hannie Schaftschool, de vroegere school D, zoals nog in de muur gemetseld stond. Wie Hannie Schaft was geweest werd ons wel uitgelegd, door meester Siderius of door juffrouw Bolman, maar het woord ‘verzetsheldin’ betekende niets voor ons, en we vergaten het direct.

Het Zandvoort van mijn jeugd was een dorp in opbouw. Het geratel van drillboren in die eerste jaren is in mijn herinnering het overheersende geluid, dat zelfs de dorpsomroeper, Klaas de Zeebeer, met zijn ivoren knots, zijn koperen klankbord – in het oud-Zandvoorts klink geheten –, zijn tandeloze mond en zijn door armkracht aangedreven vervoermiddel overstemde en nog zie ik brokken oorlogsbeton, zo groot als koffers, door de lucht vliegen en neerdreunen in het zand, aan de zuidkant van het dorp waar op de plaats der opgeblazen bunkers, de eerste villa’s verrezen. Ze staan er nog, in al hun lusteloze luister, die huizen aan de boulevard, waar altijd weer iemand anders woont.

De in 1943 door de Duitsers neergehaalde watertoren werd elders herbouwd, op ongeveer het hoogste punt van het dorp, een strak achtkantig bouwwerk, dat in zijn volle glorie zestig meter boven de zeespiegel uitstak en met zijn mannelijke sym-

boliek de moderne vitaliteit van Zandvoort zou gaan verbeelden. Het vissershuisje moest wijken voor een nieuwe straat met twee rijen huizen tot aan de boulevard en wij betrokken een ander oud vissershuis, aan de Duinweg nummer 29, vervallen, maar statig, en met een klein bos als tuin. Daar groeide ik op als niemand anders.

Mijn herinnering aan Zandvoort gaat terug tot het jaar 1948, toen de bonte kraai er nog kwam en ik me er als jongen thuis voelde, tussen de beugvissers op het strand en de uilen in de duinen, toen de tijd stil leek te staan, maar harder liep dan ik kon bijhouden; en mijn herinnering aan Zandvoort is opgehouden toen de bonte kraai er niet meer kwam en ik er als volwassene vervreemd was geraakt, tussen de patat etende meeuwen, de dode schelpen op het strand en de enge stille mannen in de zuidelijke duinen, en ik dit eens zo gelukkige, maar gaandeweg verloren dorp voor altijd verliet.

*

Toen ik nog dacht dat schrijvers vrij waren in de keuze van hun onderwerp schreef ik nooit over mijn vader. Nu ik weet dat het niet zo is, doemt de naam van mijn vader steeds vaker op in mijn werk.

Of is het anders, zoals met alles, en is iedere schrijver weliswaar vrij in het kiezen van zijn materiaal, maar zijn het juist de onderwerpen waar het om gaat, de onderwerpen die de rechtvaardiging van zijn schrijverschap uitmaken, die hij mijdt, bewust of onbewust?

*

Min of meer bij toeval kreeg ik onlangs een vlekkerige en bruingeel uitgeslagen telefoongids in handen, uitgaaf 1951, voor Bennebroek, Haarlem, Santpoort, Spaarndam en Zand-

voort. ‘Lijst van aangeslotenen’ stond er boven iedere gemeente.

Vooral de aansluitingsnummers voor het dorp Zandvoort brachten mij in een weemoedige stemming, want veel namen kwamen mij nog zo bekend voor, maar het waren inmiddels namen geworden van Zandvoorters die voor het overgrote deel de telefoon niet meer zouden kunnen opnemen, en terwijl ik met de pink van mijn linkerhand en de wijsvinger van mijn rechter langzaam door de kolommen gleeed, trok een trage stoet van zwijgende gestalten aan mij voorbij, gestalten met levende maar gelooiden hoofden, in zonnige maar gesloopte huizen, op uitbundige maar verlaten plaatsen, als losse stukken uit de legpuzzel van mijn jeugd, alfabeties gerangschikt nu en daarmee schijnbaar geordend, maar in feite nog veel chaotieser dan de volgorde waarin ze zich ooit aan mij hadden geopenbaard.

Ik realiseerde me dat wat ik in mijn handen hield een soort gerubriceerd dodenboek was, de namen zwart omkaderd in drie kolommen per pagina, de kleur van het papier een verweerde tint lijk-oker. Een mummiegeur steeg op naar mijn neus en ik onderging een min of meer zelfgezochte bedwelming, want wat of wie had mij ervan kunnen weerhouden dit boek weer dicht te slaan en voor altijd op te bergen? Maar wegleggen kwam niet bij mij op, integendeel, ik wentelde het boek om en om in mijn handen, onderzocht het van alle kanten, rook aan het papier en dacht de quasi-poëtische woorden: ‘Wij ruiken hier aan de oksel van de tijd: muf, bedompt, verlept, verdroogd – de oksel van de tijd – geen transpiratie, maar expiratie.’

Niet alle aangeslotenen zouden inmiddels van het leven zijn afgesneden, maar de meeste zeker en van de overige had ik niet veel meer te vrezen.

Om de geur van het verleden zo volledig mogelijk in mij te kunnen opnemen, waaierde ik de pagina’s van het opvallend

dunne boek onder mijn duim door, sloot mijn ogen en inhaalde diep. Bij Bennebroek openden zich de gele lissen van de Leidsevaart, in Haarlem ontwaarde ik in de bocht van het Houtplein naar de Tempeliersstraat de knarsende Boedapest tram, Santpoort en Spaarndam passeerden in een blinde vlek, maar toen doemde Zandvoort op in al zijn vergetelheid. Heel Zandvoort, samengebald in slechts acht pagina's van dode namen, anonieme nummers, ijdele ambten en verloren adressen.

Ik bestudeerde het boek nu nog nader en zag dat op het omslag het silhouet stond afgebeeld van een telefoon, een oertelefoon, een telefoon zoals hij bedoeld was en altijd had moeten blijven: vierkant en zwaar, vervaardigd van zwart bakeliet, met een robuuste hoorn op een robuuste haak en met een draaischijf gelijk een stuurwiel.

Telefoongids, las ik, **juli 1951**, met daaronder een lijst van bijzondere nummers voor speciale diensten, zoals storingen bij de radio-distributiedienst (K 05), de boodschappendienst (K 08) en het opgeven van telegrammen naar Amerika (K 019). Onder de kop 'wenken' las ik de waarschuwing: DENK AAN DE "K", met als extra toevoeging 'Vergeet nimmer de "K" bij het kiezen van een netnummer' alsmede de raadgeving: 'Kies een nummer niet voordat u een zoemertoon hoort.' En voor alle duidelijkheid: 'De K is de nul op de schijf.'

Zo zag een telefoongids in de jaren vijftig er dus uit, gereedigeerd door een paternalistische overheid, die zich op de achterzijde van het omslag nog regulerender presenteerde met de vermaning: *'Wordt gij opgeroepen antwoordt dan onmiddellijk en noemt uw naam of telefoonnummer.'* Men zou er haast van in de houding springen.

Weemoed maakte enige momenten plaats voor angstig ontzag, een bekend gevoel uit mijn vroege jeugd, dat nog versterkt werd toen mijn blik, min of meer toevallig, viel op de

vermelding Sterrenburg, G.J., Brederodestraat 93, telefoonnummer 2054: meester Sterrenburg, die mij drie jaar later, in het jaar 1954 – ik was toen negen – zou betrappen op het bezit van een zelfvervaardigde, maar niettemin goedgelijkende tekening van het lenige lichaam van de Amerikaanse filmster Esther Williams, zonder badpak, en daarvan zo in toorn ontstak, dat hij het papier waarop zij stond afgebeeld bruusk confisqueerde, met veel misbaar tweemaal dubbelvouwde en in een bruine dienstenvolp schoof, die hij vervolgens adresseerde: ‘Aan de Burgemeester van Zandvoort.’ Arme meester Sterrenburg, *requiescat in pace*.

Het nummer 2000 was het laagste nummer en was bestemd voor de brandweer, het hoogste nummer was 2999, waarmee men tweeënvijftig jaar geleden de heer J. Haan had kunnen opbellen, Oud-Dir. P. en T., wat dat ook moge zijn. Hoe aandoenlijk om publiekelijk een functie te vermelden die men niet meer uitoefent, zoals ook de heer A. Schaafsma deed, Gepsens. gezag, telefoonnummer 2155, vermoedelijk lag er in de tuin voor zijn huis een groot en verroest anker in het gras. Maar het verst in het vermelden van niet meer ter zake doend functioneren gingen de nabestaanden van de heer Wijnne, apotheker, Haltestr. 8, telefoonnummer 2389, die ‘op de terugreis uit Amsterdam, waar hij “Rode Kruismiddelen” had gehaald, na een beschieting der tram in een ziekenhuis te Haarlem overleed’, getuige een passage uit de herdenkingstoespraak die burgemeester Van Alphen op 4 mei 1946 had gehouden.

Toen was daar plotseling de heer Iwanowitch weer, wiens naam mij min of meer toevallig in het oog sprong. Iwanowitch, zonder initiaal, Oranjestr. 12, *Fabrique de confitures*. En ik zag de snoepjes weer voor me, die de heer Iwanowitch maakte in een kleine loods achter garage Rinko en verkocht in zijn winkel in de Kerkstraat. Garage Rinko was het bedrijf

van de heer Jongsma, die absoluut nooit lid van de NSB was geweest. Die snoepjes van meneer Iwanowitch waren vervaardigd van gekleurde ringen hard suiker, de buitenste ring doorzichtig, de kern wit, keiharde snoepjes, die je niet kon doorbijten zonder het risico je kies te splijten, zuurzoet, hemels lekker. Zuurtjes heetten ze. Ze bestaan niet meer. Net zomin als meneer Iwanowitch.

Ik bladerde door naar bladzijde 234, de op één na laatste pagina van deze Telefoongids Zandvoort, juli 1951 en volvoerde nu mijn laatste exercitie, die ik zo lang mogelijk had uitgesteld. Ik zocht de naam van mijn vader, die ik wel meteen vond, maar die niet naar hem verwees, zoals ik al had vermoed. Daar stond het, zwart op geel: Van Gigch-Klugt, Mevr. P.C., Marnixstraat 2, telefoonnummer 2921.

Volgens deze gids bestond mijn vader niet en dat moet een hele geruststelling voor hem zijn geweest; in ieder geval hoefde hij nu niet onmiddellijk zijn naam of telefoonnummer te noemen indien hij werd opgeroepen.

Ooit liep ik met mijn vader in de Kerkstraat te Zandvoort. Het was in 1953, ik was acht. Wij gingen zwijgend voort, zoals ook ons leven zich voltrok. De Kerkstraat leidde van het Dorpsplein omhoog naar het strand en was toen de mooiste straat van heel Europa, al zou ik dat pas later beseffen. Aan beide zijden van de straat groeiden oude bomen die zo hoog reikten dat hun kruinen zich in de hemel verstrengelden en de straat verhieven tot een laan. Een dergelijke straat bestaat bij mijn weten nu alleen nog op Vlieland en heet daar de Dorpsstraat, al staan de bomen er te wijd uiteen om zich in de hemel te kunnen verenigen.

Op een nieuwe winkelruit las ik een Engelse tekst die ik niet begreep, al kon ik in die taal al behoorlijk tot honderd tellen, en ik dacht dat zich hier een goede gelegenheid aandienende

mijn vader eens iets te vragen, waarop hij mij zou kunnen antwoorden. Ik vroeg hem daarom wat ‘*wan hoer kliening zeurvis*’ betekende. Ik wist dat ik onzin praatte en begon hevig te blozen, waardoor ik me zijn antwoord niet meer kan herinneren en dat is jammer, want elk antwoord was er een.

Later, toen ik ouder was geworden en ervan overtuigd was op alle vragen het antwoord te weten, heeft hij me er nimmer een gesteld, al aaide hij me wel vaak over mijn hoofd, ook als daartoe eigenlijk geen aanleiding bestond. En ik vroeg mij af of in het niet stellen van de vraag misschien soms het antwoord al besloten lag. Maar daarna zocht ik tevergeefs naar de wijsheid van deze filosofie.

Toen ging mijn vader dood en werd ik schrijver.

Vader en zoon: zolang zij beiden tegelijk bestaan, zijn zij hulpeloos naar elkaar op zoek, pas als een van beiden dood is vinden ze elkaar, voor altijd. Zo is iedere vader een machteloze god en iedere zoon zijn machteloze opvolger. Tussen moeder en zoon bestaat dit mechanisme niet, aangezien de liefde van een moeder van nature gelouterd is en vrij.

*

Eens, heel lang geleden nu, nog vóór het jaar 1951, op 11 mei 1940 om precies te zijn, werden in een huis te Amsterdam drie personen aangetroffen, tegen elkaar aan liggend op bed, koud en blauw en gestold in de dood: een vader, een moeder en een zoon.

Eerder had zich in diezelfde woning nog iemand opgehouden, een jonge man van zesentwintig. Hij was tamelijk radeloos, want hij kon de juiste beslissing maar niet nemen. Hij wilde wel solidair zijn met zijn ouders en zijn broer en hun doodsangst voor de toekomst, maar hij wilde ook mijn vader worden en de vader van mijn broer.

Zoiets heet een dilemma.

En elders in de stad wachtte Nellie.

Pieterella Cornelia Klugt was mijn moeder, al wist zij dat nog niet.

Naar haar ging mijn vader toe en in haar dook hij onder.

Eerst voor vijf jaar, daarna voor de rest van zijn bestaan.

*

Ik heb een boek geschreven, Lou, waarin jij voorkomt; *Nestor* heet dat boek. Sommigen noemen het een roman, maar dat is het niet. Het is gewoon een boek, over een uil die Nestor heet. Weet je nog die uil die ik op de Duinweg had? Die is het. Het was in 1958 of 1959. Die uil is nu vijfenveertig. Uilen worden heel oud, als ze blijven leven. Net als mensen. Jij bent in dat boek mijn vader, maar je heet niet Lou van Gigch, maar Louis Berger. Ik heet Ezra Berger en Eduard heet Saul. Mamma heet gewoon Nellie. Het is minder ingewikkeld dan het klinkt. Jammer dat je het niet kunt lezen, waar je nu bent, althans dat geloof ik niet. Al droom ik soms van wel.

Ezra Berger was mijn laatste *stand-in*, een halfoods vogelmanneltje, die zijn zelf gevonden uil inzette als troef om het mooiste meisje van de school te imponeren. Een heilloze onderneming, natuurlijk, die tot mislukken gedoemd was, zoals alle heilloze ondernemingen.

Als schrijver kom ikzelf ook in dat boek voor, gewoon onder mijn eigen naam, Victor van Gigch. Jij bent in *Nestor* echt helemaal jezelf en daarom spreek je geen woord, nu ja, drie zinnen, geloof ik. Je bent er niet en je bent er wel, zoals het ook was toen je nog leefde en nog niet dood was en mijn vader probeerde te zijn, waarin je heel goed was, echt waar.

Als schrijver moet men trachten de waarheid te tonen die achter de zichtbare maar leugenachtige werkelijkheid schuilt, een waarheid die dieper steekt en zuiverder is dan de ob-

jectief waarneembare uiterlijkheden, die met het blote oog te zien zijn en die zich laten filmen en fotograferen. Ware literatuur geeft een uitbeelding van de werkelijkheid, hetgeen iets anders is dan een afbeelding ervan.

Maar met Louis Berger kan ik zo niet verder. Ik bedoel, als ik eindelijk met schrijven stoppen kan, omdat ik alles heb gezegd wat ik zeggen moest, dan wil ik wel de onderbelichte film waarop jij je in duisternis altijd hebt gehuld en verscholen, ontwikkeld hebben, desnoods in de donkere kamer van mijn eigen verbeelding, *geremasterd*, in het laboratorium van mijn brein en voor altijd gefixeerd in de woorden waartoe mijn schrijverschap reikt.

Wat ik als zoon van je geleerd heb, is hoe het niet moet en dat is niet gering, ik geef het toe, maar de voorbeelden die je daartoe bedacht hebt laten wel hun onuitwisbare sporen na. Sporen, om niet te zeggen littekens.

Nu mij niets anders meer rest, zal ik ons contact postuum alsnog gaan maken. Je zult mij niet ontkomen, vader, al heb ik je in de bijna veertig jaar van mijn onmachtige schrijverschap grotendeels gespaard. Het is genoeg nu.

Dit is mijn laatste boek, absoluut en definitief en daarna nooit meer oorlog. Dan laat ik alles achter me, verzonken in papier. Dan ben ik eindelijk geen schrijver meer, geen onmachtig fictiograaf. Dan breek ik mijn leeggeschreven pen als een uitgedoofde toverstaf, als een krassend schoolbordkrijtje, als het botgeslagen zwaard Excalibur. Schrijven is afmaken in de ruimste zin des woords: afmaken wat onvoltooid was, maar evenzeer ombrengen wat niet had moeten zijn. De schrijver als tuinman, in de gedaante van de dood. De planter en de wieder in de hof van de literatuur. De cipier wiens pen de sleutel vormt tot de kerkers van ons verleden.

Het boek als wraakmiddel op het menselijk tekort.

Laten wij terugkeren tot wie wij waren, in de vergeefsheid van onze verwachtingen, om daarna te worden wie we hadden willen zijn. Als vader en als zoon.

Ik vergeef je de oorlog.

Ik vergeef je jouw oorlog, want ik heb nu de mijne.

*

De eerste maal dat Victor een wilde uil had gezien, was in de zomer van het jaar 1956 geweest. Het was ver weg in de duinen, halverwege Zandvoort en de Langevelderslag. Die uil zat in een geïsoleerd berkenbosje midden in een duinvallei. Hij viel gemakkelijk te onderscheiden, zoals hij daar zat, tegen de stam van die witte boom. Een matige schuilplaats als je het goed bekeek, maar het was dan ook zo diep en ver weg in de duinen dat daar eigenlijk nooit mensen kwamen. Wandelaars hielden de paden, fietsers konden daar niet komen en kinderlokkers hadden er niets te zoeken. Maar uilen juist wel. Uilen en vossen. Uilen omdat ze van mensen moesten braken en vossen omdat die overal kwamen, zelfs in de kippenhokken van huizen aan de rand van de duinen. Twee gloeiendhete ogen lichtten oranje op en de uil maakte zich lang en smal. Het was een ransuil met donkere oorpluimen die recht omhoog staken. Het was alsof Victor in een wonder opging, alsof er meer gebeurde dan er was, alsof die uil daar niet zat om alleen maar wat te slapen, in de warmte van de dag, maar speciaal naar die plek was toegekomen om zich aan Victor te openbaren, in al zijn schoonheid, maar tevens om Victor te aanschouwen, in al zijn deerniswekkende menselijkheid, hem de twijfelachtige eer te verschaffen oog in oog te staan met de ongenaakbare schepping, de natuur in zijn zuiverste gedaante, waarvan de mens allang geen deel meer uitmaakte, waarvan hij zich voor altijd had afgerasterd met het bordje 'verboden toegang', al of niet met het voorvoegsel 'streng' of de toevoeging 'voor onbevoegden'.

En Victor kon niet weten dat met het voortschrijden der jaren de menselijke vervreemding van de natuur zou overgaan in minachting en die minachting in oorlog, een oorlog

die de mens wel moest verliezen, omdat hij in de aanslagen tegen de natuur slechts zichzelf aanviel. Zo zouden veertig jaar nadien laboratoriummuizen experimentele mensenoren op hun rug torsen, waarmee zij met dwars inkomende wind behoorlijk zouden verlijeren. En zo zou de veehouderij in een zwijnenstal veranderen, doorspekt met wrange wreedheid en doorregen met triest verdriet. Varkens kwamen in bomen te hangen en koeien deden op van angst ondergezeken beton grillige, maar ook wel weer grappige, ja haast koddige, doddendansjes, gelardeerd met kokette knievallen en flamenco-achtige elementen. En een scheid zou een kruising van een schaap en een geit gaan uitbeelden, een geneties gemanipuleerd gedrocht van eigen fabrikaat en het zoveelste vertoon van menselijke hoogmoed. De mens als celschepper, als biologiese tovenaarsleerling, als diaboliese kloner in het opnieuw opgestarte laboratorium van de onuitroeibare dokter Mengele.

Gedenken wij in onze boeken de mens, die zich als een kwaadaardig virus voortplant in totale suprematie over alles wat leeft en eens geleefd heeft en nooit meer zal terugkomen.

*

Vandaag zó fris en uitgerust opgestaan dat het mij zwaar te moede werd. Geen enkel excuus meer voorhanden om niet te gaan 'zitten' en te trachten 'iets van literaire waarde' te maken. Buiten giert de wind en striemt de regen neer en wat kan een schrijver onder deze omstandigheden beter doen dan op zijn fiets stappen en zich naar het strand van Bloemendaal werken.

Op de heuvel rond de Brouwerskolk is de lucht van nat, rot-tend hout even vitaliserend als bedwelmend en tijdens de woeste beklimming voel ik dat de grens van mijn inspanningen niet bepaald wordt door de zuurstofverwerkingscapaci-